

Նոր Կյանք

Վարչական ղեկավար՝ Գևորգ Պետրոսյան

Հեռ: 077 12 62 32

Մակերես՝ 12,7կմ²

Բնակչություն՝ 1600

Ինդեքս՝ 3019

norkyanqigp@mail.ru

Նոր կյանք գտնվում է Հայաստանի Շիրակի մարզում, Արթիկ համայնքի վարչական շրջան է, Արթիկից գտնվում է 6 կմ հեռավորության վրա, մարզկենտրոն Գյումրիից 16 կմ հարավ-արևելք, Մանթաշ գետի ձախ ափին: Նախնիները 1829-1830 թթ.-ին գաղթել են Կարսից և Խնուսից: Բնակչությունը զբաղվում է հացահատիկի, կերային կուլտուրաների, ծխախոտի, շաքարի ճակնդեղի մշակությամբ և անասնապահությամբ: Նոր Կյանքում գտնվում են Սբ. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցին (VI-VII դարեր), «Թուխ Մանուկ» մատուռը (X-XII դարեր), «Անտոնենց» (մ.թ.ա. 1-ին հզմ.) և VIII դար «Տապան կոտրուկի արտեր» գյուղատեղիները: Գրիգոր Լուսավորիչի անվան եկեղեցի- Խիստ ուշագրավ այս հուշարձանը, որը հայտնի չէ, թե ով է կառուցել, կենտրոնագմբեթ կառուցվածք է՝ խաչաձև հատակագծով: Գլխավոր մուտքը հյուսիսային կողմից է: Արևելյան խաչթևում կիսակլոր աբսիդը՝ ցածրիկ բեմով, մյուս խաչթևերը ուղղանկյուն են: Եկեղեցու պատերը շարված են սրբատաշ

վարդագույն տուֆաքարերով և կրաշաղախով, կառուցման հավանական ժամանակն է 7-րդ դարը: Այն բազմիցս ենթարկվել է վերանորոգումների, որոնց ընթացքում օգտագործվել է նաև սև տուֆ: Արևմտյան կողմից մեկ ուրիշ եկեղեցի կառուցելու կապակցությամբ քանդել են հին եկեղեցու արևմտյան պատը, քանդված գմբեթի բացվածքը ծածկել փայտով՝ սողոմաքաշ երդիկի ձևով: Հուշարձանի պատերին պահվել են մի քանի դժվարընթեռնելի արձանագրություններ՝ 909-1003-1010 թվականներով: Եկեղեցու մոտ կան մի քանի հին շիրմաքարեր:

Գյուղի հյուսիսարևելակողմի բանջարանոցներում կա բազալտե մի մահարձան՝ բաղկացած պատվանդանից և կոթողից: Կոթողը խաչքար է, նրա զարդաքանդակները բնորոշ են 10-11րդ դարերին: Տեղացիք այդ մահարձանը «Հազամերխաչ» են կոչում. առաջներում այն եղել է ուխտատեղի: Գյուղի արևելյան եզրին՝ սարալանջի վրա, տարածվում է հին գերեզմանատունը, որտեղ իրենց դարաշրջանին համապատասխան ձևով մշակված գերեզմանաքարերից բացի խիստ ուշագրավ են խոյաձև տապանաքարերը: Այստեղ որպես գերեզմանաքար օգտագործված են նաև խաչքարերի և կոթողների բեկորներ: Գյուղի արևելակողմի ձորակում կուտակված են զանազան տեղերից բերված 10-12րդ դարերին բնորոշ քանդակագարդ խաչքարերի բազմաթիվ բեկորներ: Գյուղից մեկ կիլոմետր դեպի արևելք կա «Անտոնենց խարաբեք» անունով բնակատեղի:

Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցու վիմագրեր Եկեղեցու հյուսիսայն պատին փորագրված Բագրատունյաց թագավորության ժամանակաշրջանի վիմագրերը լուռ էին մինչև 20-րդ դարի 80-ական թվականները: Վերձանելուց հետո ավելի հարստացավ գյուղի պատմությունը: Առաջին արձանագրությունը եկեղեցու հին մուտքի բարավորի վրայի կամարակապ քարին է փորագրված, որը է հասել մեզ ամբողջովին խաթարված վիճակում: Պահպանվել է միայն թվականը՝ Թ ՅԾԻ (909թ.): Երկրորդ արձանագրությունը որմի արևմտյան մասում է՝ երեք քարերի վրա: Գրված է ելունդավոր տառերով և բաղկացած է հինգ տողից. ՆԺ (101) թվականութեան հայոց թագավորութեան Գագևկա ես Տր Սարգիս որ թողի Շոթայի շարյատ յեզն կաթ: Ա: թէ որ հակառ կան զոհված է յայ: Յ: Ժ: Ը իցն էի մէ (ն) Զ:

Երրորդ արձանագրությունը փորագրված է հյուսիսային որմի կենտրոնական մասում: Այն ութ տողանոց է, որտեղ նաև վնասվածքներ կան: ՆԿ (1011) ԹՎԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅ ՈՅ Ի ՀԱՅՐ ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆՆ ՏՐ ՍԱՐԳՍԻՀԱՅՈ (Ի)Յ ԿԱԹԱՂ ԻԿՈՍԻ ԿԱՍ ԵՂԵԻ ԻՆՁԳԱԳԿԱ ՇԱՀ (ՆՇ)ԱՀԻ ՈՐ ԵՏՈՒ ԶԾՍԲԱՔԱՐՆ Ի ՍՈՒՐԲ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻՉԻ ԱԹՈՌՆ Ի ՏՐ ՍԱՐԳԻՍ ԵՍ ՏՐ ՍԱՐԳԻՍ ՀԱՅՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԵՏՈՒ Ի ՇԱԹ ԵԻ ԵԴԻ ՎՃԻՌ ՅԵՏ

ՓՈՒՄԱՆ ԳԱԳԿԱՅՍ ՇԱՀ (ՆՇԱՀ) ԷՍԵ: ԱԻՐ ԱՐՆԵԼ ԱՄՄԵՆ ԱՄՄԻ ԱՆԽԱՓԱՆ ՅԻ
ԳԱԼՈՒՍՏՆ ՔԻ ՈՐ ՈՔ ԽԱՓԱՆ:ՅԺԸ: ԻՅՆ ԵՎ ՅԱՄԷՆԱԿԱԼ ԲԱՆԷՆ ԱՅ ՆՔՈՎԱԾ Է:
Չորրորդ արձանագրությունը փորագրված է եկեղեցու հյուսիսային մուտքի վերև՝ կամարի
չորս քարերի վրա, և բաղկացած է երեք տողից. ՆԾԹ (1010) Ի ԹՎԱԿԱ(Ն)ՈՒԹ(ԵԱՆ)Ն
ՀԱՅՈՑ ԵՍ ՏՐ ՍԱՐԳԻՍ ԴԱՐՁՈՒՑԻ (Յ) ԶԳՈՒՐԳԵՆԱ ՈՐԴԵՅՆ ՀԱՅՐԷՆԻՔ Ի ՅԻՐԵՆՔ
ԴԱՏԱՍ(Ա)ՐՈՎ ԵԻ ԱԾԱՆԻ-- --ԹԷ ՈՔ ՀԱԿԱՌԱԿ ԿԱՆ ԵԻ ՅԱՅ ԵԻ ՅԱՄԵՆ ՍՐԲԵ
Հինգերորդ արձանագրությունը փորագրված է նույն 1010թ. որմի արևելյան անկյունում և
ունի 12 տող. ՆԾԾ (1010)Ի ԹՎԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆՆ ՀԱՅՈՑ ԱՅՍ ԻՍ ԳՐԷԱՆ ՍԱՐԳՍԻ ՈՐ
ԾԱԽԵՑԻ ԶԶԱՂԱՅՍ ԻՍ -----ՈՐ ԴԻԱՅՆ ԻՎԱՆԻ ԿԱՆԻ ԺԱՌԱՆ ԳՈՒԹԱՆ Ի ԳԻՆ
ԳԱՆՁԻ , ՉԿԱՐԷ ՈՔԽԱՓԱՆԷԻՆ ԵԻ ՈՐՆ Ի(Ս) ՄԻ ՅԱԹՈՌ ՍՐԲՈՅՆ ԳՐԻԳՈՐԻ Ե(Ի) ԹԵ ՈՔ
ՀԱԿԱՌ ԿԱ ՆԶՈՎԱԾ Է Ի ՄԵԶԱՆԵ ՅԺԸ ԻՅՆ ԵՎ Ի ՄԵՐ ՍՈՒՐԲ ՆՇԱՆԷՍ, ՀԱՍՏԱՏՈՒՆ Է
ԳԻՐՍ ԱՅԼ ՎԱՍՆ ՏԱՐՍՆԱՎԱԳԱ ՈՐ ԱՎԱԳԱՅՆՍ ՅԱՂԱԳՍ ԶԱՀ ԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ Ի(Ի)Ր
ԵԹԷ ՈՔ ՀԿԱՌ, ԿԱ ՆԶՈՎԱԾ Է Ի ԵՐԿՆԱՎՈՐԱՅ ԵԻ ԻՑ ԷՐԿՐԱՎՈՐ ԱՅՍ ԿԱՏԱՐԻՉՔ
ՀՐԱՍ ԱՆԱՅ ԱԻՀՐՆԵՑԻՆ:

Վեցերորդ արձանագրությունը երկտող է և փորագրված է ելունդավոր տառերով որմի
արևելյան անկյունում և ամբողջովին խաթարված է: Գրչագրական
առանձնահատկություններով այն նման է վերը նշված 1001 թ. արձանագրությանը և
ակնհայտորեն ժամանակակից է նրան. ՅՈ -----Ս ԾԱՌԱՅ ՍՐ ԲՈՅՍ ԳՐԻԳՈՐՈՅՍ
Արձանագրության շատ քարեր կտորված են կամ գրությունը՝ ջնջված, բայց պատմական
գիտությունների թեկնածու, հնագետ Հուսիկ Մելքոնյանը կարողացել է ի մի բերել և վերծանել:
Իր ուսումնասիրությունների արդյունքները նա հրատարակել է «Լրաբեր հասարակական
գիտությունների» պարբերականում (11-րդ դարի վիմագրեր Նոր Կյանք գյուղից. «Լրաբեր
հասարակական գիտությունների » Երևան , 1983, էջ 57-67) <https://hushardzan.am/archives/8953>